MA’RUFJON DUSTMURODOV

UYG’UR XOQONLIGI

TURK-RUN BITIGLARI LEKSIKASINING NAZARIY TALQINI

ORIENTAL UNIVERSITETI

"TILLAR-1" KAFEDRASI MAJLISINING

11-SONLI BAYONNOMASIDAN KO'CHIRMA

2026-yil 24-aprel

TOSHKENT – 2026

Qatnashdilar: Tillar-1 kafedrasining 49 nafar a'zosi:

1.	Rustamiy Salima Aliybeg qizi	DSc, professor kafedra mudiri,
2.	Rahmatova Gavhar Omonovna	PhD, dotsent
3.	Nasirova Malika Anvarovna	f.f.n., professor
4.	Alimuxamedov Rixsitilla Abdurashidovich	DSc, professor v.b.
5.	Sharasulova Shirin Maxamadsalixovna	f.f.n., dotsent
6.	Ahmedova Nargiza Shixnazarovna	f.f.n., dotsent
7.	Djurayeva Feruza Shukurovna	PhD, dotsent
8.	Ikromjonov Akmaljon Mahmudjonovich	dotsent
9.	To'ychiyeva Oydin Sayfullayevna	PhD, dotsent
10.	Turdiyev Jahongir Zafariddin o'g'li	PhD, dotsent
11.	Dustmurodov Ma'rufjon Mansur o'g'li	PhD, dotsent
12.	G'aniyeva Lobar Sa'dulla qizi	PhD, katta o'qituvchi
13.	Tadjiyeva Umida Faxriddinovna	PhD, katta o'qituvchi
14.	Sotvoldiyev Sirojiddin Maxamaddin o'g'li	dotsent v.b.
15.	Isamutdinov Azizbek Batirovich	katta o'qituvchi
16.	Xasanov Islombek Xasanboy o'g'li	katta o'qituvchi
17.	Musayev Fayzullo Omanovich	katta o'qituvchi
18.	Xazratqulov Alisher Urmonbekovich	katta o'qituvchi
19.	Talipov Nodir Batirovich	katta o'qituvchi
20.	Yakubova Feruza Rashidovna	katta o'qituvchi
21.	Azimbayeva Nargiza To'xtamuradovna	katta o'qituvchi
22.	Mirsadikov Ulug'bek Rustambekovich	katta o'qituvchi
23.	Mavlonov Nurali Rayimovich	o'qituvchi
24.	Mamanazarova Sarviniso	o'qituvchi
25.	Abdullayev Davronbek Dilmurod o'g'li	o'qituvchi
26.	O'tkirova Latofat Sur'at qizi	o'qituvchi
27.	Chimpo'latova Sevara Alisherovna	o'qituvchi
28.	Rayimjonov Sayidolim Madaminjon o'g'li	o'qituvchi
29.	Ubaydullayev Abdullo Xabibullo o'g'li	o'qituvchi
30.	Boboradjabov Muhammadiqbol Imomaliyevich	o'qituvchi
31.	Mamadaliyev Otabek Nazirjonovich	stajyor o'qituvchi
32.	Mahmudov Akram Bobamuradovich	stajyor o'qituvchi
33.	Siddiqova Ma'mura Adhamjonovna	stajyor o'qituvchi
34.	Xalimboyev Bunyod Barat o'g'li	stajyor o'qituvchi
35.	Abdullayeva Shahnoza Baxodir qizi	stajyor o'qituvchi
36.	Alimardonov Dilmurod Eshmurod o'g'li	stajyor o'qituvchi
37.	Yusupboyev Nuriddin Xayrulla o'g'li	stajyor o'qituvchi
38.	Fayziyev Shamsuddin Sadriddinovich	stajyor o'qituvchi
39.	Mahkamov Baxtiyor Dilmurod o'g'li	stajyor o'qituvchi

ORIENTAL UNIVERSITETI TILLAR-1 KAFEDRASINING
11-SONLI MAJLISI BAYONNOMASIDAN
KO‘CHIRMA

Toshkent shahri 24.04.2026

Ko‘riladigan masala:

4.2.-masala. Tillar-1 kafedrasi (PhD), dotsenti Dustmurodov Ma’rufjon Mansur o‘g‘ili tomonidan tayyorlangan “Uyg‘ur xoqonligi turk-run bitiglari leksikasining nazariy talqini” nomli monografiya va 60111400 – O‘zbek tili va adabiyoti bakalavriat talabalari uchun tayyorlangan “Hozirgi o‘zbek adabiy tili” fanidan tayyorlangan “Hozirgi o‘zbek adabiy tilidan mashqlar va topshiriqlar to‘plami” nomli o‘quv qo‘llanmasini Universitet Kengashiga tavsiya etish masalasi muhokamasi.

So‘zga chiqdi: **professor S.Rustamiy.** 60111400 – O‘zbek tili va adabiyoti bakalavriat talabalari uchun tayyorlangan “Hozirgi o‘zbek adabiy tili” fanidan tayyorlangan “Hozirgi o‘zbek adabiy tilidan mashqlar va topshiriqlar to‘plami” nomli o‘quv qo‘llanmada hozirgi o‘zbek adabiy tilining barcha sathlari – fonetika va fonologiya, leksikologiya, morfologiya, sintaksis, uslubiyat hamda nutq madaniyati masalalari tizimli, izchil va ilmiy asoslangan tarzda yoritilgan. Muallif nazariy masalalarni zamonaviy tilshunoslik yutuqlari bilan uyg‘unlashtirgan holda bayon etadi, har bir mavzu amaliy misollar, tahlillar va mustahkamlovchi topshiriqlar bilan boyitilgan. Bu esa qo‘llanmaning nafaqat nazariy bilim berish, balki talabalarning mustaqil fikrlash va tahlil qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishiga xizmat qiladi. Shundan kelib chiqib, qo‘llanmani Universitet Kengashida ko‘rib chiqish va tasdiqlash uchun tavsiya etdi.

So‘zga chiqdi: **dotsent Sh.Sharasulova.** Asarda terminologik aniqlik, ilmiy uslubning izchilligi hamda bayonning ravonligi alohida e’tiborga loyiq. Mavzularning ketma-ketlikda berilishi, sathlararo bog‘liqlikning ochib berilishi, jadval va tasniflarning qo‘llanishi o‘quv materialini o‘zlashtirishni osonlashtiradi. Ayniqsa, til birliklarini tizim sifatida talqin etish va ularni zamonaviy lingvistik qarashlar asosida sharhlash qo‘llanmaning ilmiy qiymatini oshirgan. Qo‘llanmaning muhim jihatlaridan yana biri – uning ikki xil yo‘nalish talabalari uchun moslashtirilganidadir. Muallif materialni shunday tuzganki, u ham filolog mutaxassislar, ham til o‘qituvchisi bo‘lishni maqsad qilgan talabalar ehtiyojini qamrab oladi. Bu esa nashrning amaliy ahamiyatini yanada kuchaytiradi.

So‘zga chiqdi: **dotsent G.Rahmatova.** “Uyg‘ur xoqonligi turk-run bitiglari leksikasining nazariy talqini” nomli monografiya qadimgi turkiy yozma manbalarni lingvistik, tarixiy va manbashunoslik nuqtayi nazaridan kompleks tarzda tadqiq etishga bag‘ishlangan dolzarb ilmiy tadqiqotlardan biri hisoblanadi. Mazkur monografiyada Uyg‘ur xoqonligi davriga oid turk-run bitiglari leksikasi nazariy jihatdan chuqur tahlil qilingan bo‘lib, qadimgi turkiy tilning lug‘aviy qatlamlari, semantik xususiyatlari hamda tarixiy-madaniy mazmunini ochib berishga alohida e’tibor qaratilgan.

Asarning eng muhim jihatlaridan biri shundaki, unda Uyg‘ur xoqonligi davriga oid bitigtoshlar faqat tarixiy yodgorlik sifatida emas, balki qadimgi turkiy tafakkur, siyosiy qarash va madaniy dunyoqarashni aks ettiruvchi muhim lingvistik manba sifatida baholangan. Muallif qadimgi turkiy runik bitiglarning areal tarqalishi, xronologik tasnifi va yozuv an’analari haqida batafsil ma’lumot berib, I.V.Kormushin tomonidan taklif etilgan tasnif asosida O‘tukan-Uyg‘ur, Yenisey-Qirg‘iz, Sharqiy Turkiston-Uyg‘ur, Talas va Shimoliy Oltoy bitiglarini ilmiy jihatdan izchil tavsiflaydi. Bu esa tadqiqotning nazariy asoslari puxta shakllantirilganini ko‘rsatadi.

So‘zga chiqdi: **dotsent N.Ahmedova.** Monografiyada Tesiyn, Taryat, Shine Usu, Qarabalg‘asun, Suujiyn, Arxanan, Xoyt Tamir kabi yodgorliklar alohida tahlil etilib, ularning leksik tarkibi, tarixiy mazmuni hamda epigrafik xususiyatlari qiyosiy jihatdan yoritilgan. Ayniqsa, bitiglarda uchraydigan davlat boshqaruvi, harbiy tizim, qabila tuzilishi, diplomatik aloqalar va diniy qarashlarga oid terminlarning semantik xususiyatlarini ochib berish monografiyaning muhim ilmiy yutuqlaridan biridir. Muallif har bir bitigtoshning yaratilish davri, geografik joylashuvi, paleografik xususiyatlari va tadqiq etilish tarixini izchil yoritib bergan.

Bildirilgan fikr-mulohazalar asosida **KAFEDRA MAJLISI QAROR QILADI:**

1. Dustmurodov Ma’rufjon Mansur o‘g‘ili tomonidan tayyorlangan “Uyg‘ur xoqonligi turk-run bitiglari leksikasining nazariy talqini” nomli monografiya va 60111400 – O‘zbek tili va adabiyoti bakalavriat talabalari uchun tayyorlangan “Hozirgi o‘zbek adabiy tili” fanidan tayyorlangan “Hozirgi o‘zbek adabiy tilidan mashqlar va topshiriqlar to‘plami” nomli o‘quv qo‘llanmasi yuzasidan bildirilgan fikr-mulohazalar **ma’lumot uchun qabul qilinsin**.

Mazkur qo‘llanma va monografiya muhokama uchun **Universitet Kengashiga tavsiya etilsin.**

Kafedra mudiri **S.Rustamiy**

Kotiba **A.Tolibjonova**